

آئین نامه تاسیس مراکز جامع توانبخشی، پزشکی

فصل اول : تعاریف

ماده 1 : مراکز جامع توانبخشی، پزشکی مراکزی هستند که در آنها خدمات فراگیر توانبخشی (اعم از پزشکی - حرفه‌ای - اجتماع) توسط تیم توانبخشی به توانخواه ارائه میگردد

ماده 2 : این مراکز به منظور ارائه خدمات پیشگیری - تشخیصی - درمانی و توانبخشی در سطوح جسمی، روانی و اجتماعی بصورت سرپائی و روزانه تاسیس می‌شوند.

تبصره : مراکز جامع توانبخشی، پزشکی می‌تواند شامل یک یا چند مرکز به شرح ذیل باشد.

(الف) مرکز جامع درمانی توانبخشی اختلالات جسمی حرکتی

مرکزی است که می‌توانید به افراد دچار اختلال جسمی حرکتی با منشأ سیستم عصبی مرکزی مغز و نخاع اعصاب محیطی، محل اتصال عصب به عضلات و سیستم اسکلتی، عضلانی) ارائه خدمات نماید.

(ب) مرکز جامع توانبخشی، پزشکی اختلالات ذهنی کودکان و نوجوانان

مرکزی است که به افراد مبتلا به اختلالات ذهنی در جهت بررسی، تشخیص پیشگیری از افزایش شدت اختلال، ارتقاء مواد و سازگاری فرد با اجتماع ارائه خدمت می‌نماید.

(ج) مرکز جامع توانبخشی، پزشکی فلج مغزی (غیر پیشرونده)

مرکزی است با تخصصهای مختلف پزشکی و توانبخشی که در جهت بهبود اختلالات غیرپیشرونده سیستم عصبی مرکزی حرکتی، وضعیتی، حسی و ... فعالیت می‌نمایند.

(د) مرکز جامع توانبخشی، پزشکی سالمندان

مرکزی است که برای ارائه خدمات تشخیصی - درمانی، توانبخشی و پیشگیری در سطوح جسمی و روانی و اجتماعی به سالمندان فعالیت می‌نماید.

(ه) مرکز جامع توانبخشی، پزشکی اختلالات اعصاب و روان

مرکزی است با هدف ارائه خدمات تشخیصی، درمانی حرفه‌ای و آموزش مهارتهای اجتماعی و شغلی در جهت بازگرداندن هر چه سریعتر توانخواه به اجتماع فعالیت مینماید در اینمرکز خدمات زیر به بیماران ارائه میگردد:

- 1- مشاوره خانوادگی ، شغلی ، تحصیلی و ازدواج
- 2- روان درمانی (شامل گروه درمانی - رفتار درمانی - بازی درمانی - گفتار درمانی - کاردرمانی)
- 3- درمان اعتیاد
- 4- درمان مشکلات روانی ، رفتاری کودکان
- 5- تست هوش
- 6- الکتروانسفالوگرافی
- 7- هیپنوتراپی
- 8- تست های روانشناسی
- 9- انجام الکترو شوک مغزی سرپایی منوط به وجود دستگاه ECT و تمامی تجهیزات هوشبری و احیای قلبی و ریوی و وجود متخصص بیهوشی
- 10- ارائه خدمات بستری به بیماران نیازمند به مدت کمتر از 24 ساعت
(و مرکز جامع توانبخشی ، پزشکی اختلالات روانی و رفتاری کودکان و نوجوانان
مرکزی است جهت ارائه خدمات پیشگیری ، درمانی و توانبخشی که در زمینه اختلالات رفتاری - روانی
کودکان و نوجوانان مانند اختلالات نافذ رشد (ارتیسم) اسکیزوفرنی کودکان ، اختلالات خلقی فعالیت مینماید.
ز) مرکز جامع توانبخشی ، پزشکی اختلالات بینایی
مرکزی است که در جهت تشخیص ، درمان ، توانبخشی و پیشگیری از اختلالاتی که منجر به کم بینایی یا نا
بینایی شده یا خواهند شد فعالیت مینماید.
ح) مرکز جامع توانبخشی ، پزشکی اختلالات شنوایی، گفتار و زبان
مرکزی است که در جهت تشخیص اختلالات و ضایعات دستگاه شنوایی، گفتار و زبان ارائه خدمات توانبخشی
فعالیت می نماید.
ماده 3 : تیم توانبخشی، پزشکی گروهی است که وظیفه آن هماهنگ کردن اقدامات گوناگونی می باشد
که در جهت نوتوانی توانخواه صورت می گیرد.
تبصره 1 : تیم توانبخشی، پزشکی به سه گروه طبی - اجتماعی و حرفه ای تقسیم می شود.

تبصره 2: اعضاء تیم توانبخشی، پزشکی موضوع تبصره 2 ماده 3 به عنوان پیوست شماره یک ضمیمه آئین نامه میباشد.

ماده 4: توانخواه به فردی گفته می شود که به نوعی دچار اختلال، ناتوانی و معلولیت است.

ماده 5: کادر اختصاصی توانبخشی به افرادی اطلاق می شود که حداقل دارای درجه کارشناسی در یکی از رشته های علوم توانبخشی (فیزیوتراپی، کادر درمانی، گفتار درمانی، ارتوپدی فنی، بینائی سنجی، شنوائی سنجی و مهندسی توانبخشی) یا رشته های پرستاری، مددکاری اجتماعی از یکی از مراکز دانشگاهی داخل یا خارج کشور باشند. مدارک تحصیلی فارغ التحصیلان خارج از کشور باید به تائید و تصویب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و یا وزارت فرهنگ و آموزش عالی (در مورد فارغ التحصیلان سالهای گذشته) رسیده باشد.

ماده 6: مرکز جامع توانبخشی، پزشکی که در این آئین نامه باختصار مرکز ذکر می شود به مرکزی اطلاق می گردد که طبق ضوابط و مقررات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی جهت انجام خدمات توانبخشی، پزشکی بعد از اخذ پروانه های قانونی دائر می شود.

ماده 7: پروانه تاسیس و پروانه مسئولیت فنی، پروانه های قانونی می باشند که از طریق حوزه معاونت درمان وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی پس از تصویب کمیسیون قانونی تشخیص امور پزشکی موضوع ماده 10 قانون مربوط به مقررات امور پزشکی، داروئی، مواد خودرئی و آشامیدنی مصوب سال 1334 و اصلاحیه سال 1367 آن جهت فعالیت مرکز صادر خواهد شد.

تبصره: به هر متقاضی واجد شرایط و صلاحیت موضوع این آئین نامه فقط پروانه تاسیس یک مرکز تعلق خواهد گرفت.

فصل دوم: شرایط و ضوابط تاسیس مرکز

ماده 8: تاسیس هر گونه مرکز جامع توانبخشی، پزشکی منوط به اخذ پروانه های قانونی مذکور در ماده 7 این آئین نامه خواهد بود.

ماده 9: پروانه تاسیس بنام اشخاص حقیقی و حقوقی و موسسات خیریه و تعاونی های خدمات بهداشتی درمانی صادر خواهد شد.

تبصره : موسس و مسئول فنی در صورت احراز شرایط میتواند شخص واحدی باشد.

ماده 10 : پروانه مسئول فنی مرکز جامع اختلالات جسمی حرکتی بنام متخصص طب فیزیکی یا متخصص مغز و اعصاب یا فوق تخصص مغز و اعصاب کودکان یا ارتوپد یا روماتولوژیست صادر میگردد.

ماده 11 : پروانه مسئول فنی مرکز جامع اختلالات ذهنی کودکان و نوجوانان بنام متخصص کودکان یا متخصص روانپزشکی صادر میگردد.

ماده 12 : پروانه مسئول فنی مرکز جامع فلج مغزی بنام متخصص مغز و اعصاب یا متخصص کودکان یا متخصص جراحی مغز و اعصاب یا متخصص ارتوپدی یا فوق تخصص جراحی ترمیمی صادر میگردد.

ماده 13 : پروانه مسئول فنی مرکز جامع سالمندان بنام متخصص طب سالمندان یا متخصص داخلی یا متخصص روانپزشکی یا متخصص مغز و اعصاب (داخلی صادر میگردد).

ماده 14 : پروانه مسئول فنی مرکز جامع روانی مزمن بنام متخصص روانپزشکی صادر میگردد.

ماده 15 : پروانه مسئول فنی مرکز جامع اختلالات روانی - فتاری کودکان بنام فوق تخصص روانپزشکی اطفال یا فوق تخصص اعصاب کودکان یا متخصص روانپزشکی صادر میگردد.

ماده 16 : پروانه مسئول فنی مرکز جامع اختلالات بینایی بنام متخصص چشم پزشکی صادر میگردد.

ماده 17 : پروانه مسئول فنی مرکز جامع اختلالات شنوایی، گفتار و زبان بنام متخصص گوش و حلق و بینی یا فوق تخصص جراحی ترمیمی صادر میگردد.

ماده 18 : پروانه مسئول فنی چند مرکز جامع توانبخشی پزشکی که در یک محل واقع نباشند میتوانند بنام هر یک از مسئولین فنی مراکز تحت پوشش صادر گردند.

ماده 19 : وظایف مسئول فنی مراکز جامع توانبخشی پزشکی شامل موارد ذیل است

1- سرپرستی کلیه امور فنی خدمات پزشکی و پیراپزشکی و مسئولیت رعایت موازین قانونی بر عهده مسئول فنی است

2- نظارت بر انتخاب و بکارگیری نیروی انسانی واجد شرایط و صلاحیت بر اساس ضوابط مورد قبول وزارت متبوع برای اینگونه موسسات و نظارت بر عملکرد آنها

3- رسیدگی به شکایات فنی بیماران و پاسخگویی به آنان و مراجع ذیصلاح در این خصوص

4- نظارت بر حفظ شئون پزشکی و آئین نامه انطباق امور پزشکی با موازین شرع مقدس و دستورالعملهای مربوطه

5- جلوگیری از خدمات پزشکی غیر مجاز و خارج از وظایف مرکز

6- ارائه هر ماهه آمار فعالیت مرکز به تفکیک خدمات تشخیصی و درمانی و توانبخشی به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مربوطه

7- نظارت بر پذیرش بیماران تحت پوشش بیمه های درمانی طبق ضوابط مربوطه

8- کنترل و مراقبت وضعیت بهداشتی درمانی ساختمانی تجهیزاتی و ایمنی مرکز

9- نظارت بر رعایت تعرفه های مصوب وزارت متبوع و ارائه صورتحساب بیمار

10- مسئول فنی مرکز موظف است صورت اسامی پزشکان شاغل و ساعات کار آنها را به دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مربوطه اعلام نماید بدیهی است اشتغال پزشکان فاقد پروانه مطب مجاز در مرکز غیر قانونی میباشد.

11- حضور مسئول فنی در کلیه ساعات فعالیت مرکز الزامی است.

ماده 20- نظارت و ارزشیابی کلیه خدمات مراکز جامع توانبخشی، پزشکی در سراسر کشور به عهده دانشگاهها / دانشکده های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی هر استان خواهد بود.

ماده 21- نصب اصل پروانه تاسیس و مسئول فنی در مراکز مذکور الزامی است.

ماده 22: محل ساختمان و تجهیزات فنی باید قبل از صدور پروانه توسط کارشناسان ذیربط دانشگاه / دانشکده های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی هر استان مورد ارزشیابی و تأیید قرار گیرد.

ماده 23: پس از کسب موافقت اصولی از وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی حداکثر ظرف مدت یکسال موسس باید مرکز را جهت پذیرش و ارائه خدمات آماده و قبل از شروع بکار مراتب را جهت بازدید و تأیید نهائی به دانشگاه / دانشکده مربوطه کتباً اعلام دارد.

تبصره: در صورت عدم آمادگی بر ارائه خدمات در مدت فوق متقاضی باید مجوز لازم را برای تمدید اخذ نماید در غیر اینصورت مجوز صادره بر اساس قرارداد تنظیمی ملغی خواهد بود.

ماده 24: یک مسئول فنی نمی‌تواند مسئولیت فنی بیش از یک مرکز را در یک شیفت کاری تقبل نماید و حضور مسئول فنی و یا جانشین واجد شرایط وی در مرکز مطابق ماده 25 آیین نامه در ساعات کاری ضروری است.

ماده 25: مسئول فنی می‌تواند در صورت غیبت به مدت کمتر از شش ماه یکنفر جانشین را به طور موقت انتخاب و کتباً از طریق دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی مربوطه معرفی نماید.

تبصره: در صورتیکه غیبت مسئول فنی بیش از 6 ماه به طول انجامد پروانه مسئول فنی لغو خواهد شد.

ماده 26: حضور دائمی مسئول فنی یا جانشین نامبرده در ساعات فعالیت مرکز الزامی است.

ماده 27: کنترل و نظارت بر حسن اجرای ضوابط و مقررات فنی قانوناً با مسئول فنی خواهد بود.

ماده 28: توانخواه در اولین مراجعه به مرکز ابتدا باید توسط پزشک مورد ارزیابی قرار گرفته و سپس از طریق پزشک مربوط به تیم توانبخشی متناسب با نوع اختلال معرفی گردد.

ماده 29: توانخواه در حین دریافت خدمات توانبخشی، پزشکی بایستی بصورت دوره‌ای توسط تیم توانبخشی با نظارت مسئول فنی مورد ارزیابی قرار گیرد.

ماده 30: کادر تخصصی توانبخشی موظفند با نظر مسئول تیم توانبخشی خدمات فنی خود را برای توانخواه انجام دهند.

تبصره: کادر تخصصی توانبخشی مجاز به صدور گواهی استراحت و تجویز دارو به توانخواهان نخواهند بود.

ماده 31: تغییرات نام و محل مرکز باید با هماهنگی دانشگاه / دانشکده پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مربوطه و با موافقت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و اخذ پروانه جدید باشد.

ماده 32: در صورتیکه موسس یا موسسین به دلائل موجهی قصد تعطیل و انحلال مرکز را داشته باشند، مراتب را باید با ذکر دلایل و مستندات لازم حداقل سه ماه قبل از اقدام به دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مربوطه گزارش نمایند.

تبصره: دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی موظفند در کار کلیه مراکز جامع توانبخشی - پزشکی نظارت مستمر داشته و سالانه گزارشات مربوطه را به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ارائه نمایند.

ماده 33: تشکیل پرونده (شامل، ضبط مشخصات کامل بیمار نام پزشک و اعضاء تیم توانبخشی و مراحل سیر بیماری و نتیجه ارزیابی‌های دوره‌ای) بایگانی و نگهداری مدارک ضروری جهت هر یک از توانخواهان مراجعه کننده به مرکز الزامی است.

تبصره: ارائه گزارش عملکرد و آمار و اطلاعات لازم به دانشگاه‌ها / دانشکده‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی در صورت درخواست جزو وظایف مرکز می‌باشد.

ماده 34: مراکز جامع درمانی توانبخشی موظف به پذیرش بیماران بیمه‌ای می‌باشند.

ماده 35: رعایت طرح انطباق در کلیه مراکز موضوع این آئین نامه الزامی است.

ماده 36: در صورتیکه موسس یا موسسین مراکز فوق از ضوابط و مقررات و وظائف موضوع این آئین نامه تخطی نمایند به نحو زیر اقدام خواهد شد.

الف) تذکر شفاهی با قید موضوع در صورتجلسه بازرسی محل توسط دانشگاه‌ها، دانشکده‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ذیربط.

ب) اخطار کتبی توسط دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مربوطه.

ج) لغو پروانه تاسیس و تعطیل مرکز به مدت سه ماه تا یکسال به پیشنهاد دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مربوطه و تصویب کمیسیون قانونی موضوع ماده 20.

د) لغو موقت پروانه تاسیس مرکز به پیشنهاد دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مربوطه و تصویب کمیسیون قانونی موضوع ماده 20 و در صورت لزوم اعلام به مراجع قضایی.

ه) لغو دائم پروانه تاسیس مرکز به پیشنهاد دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مربوطه و تصویب کمیسیون قانونی موضوع ماده 20 و در صورت لزوم اعلام به مراجع قضایی.

دکتر فرهادی

وزیر

پیوست شماره یک

1- مرکز جامع توانبخشی پزشکی اختلالات جسمی و حرکتی

اعضاء ثابت : متخصص اعصاب داخلی - طب فیزیکی یا ارتوپد - فیزیوتراپ - کار درمان - گفتار درمان - مددکار اجتماعی.

اعضاء مشاور : متخصص داخلی - روانپزشک - فوق تخصص اعصاب کودکان - روانشناس - ارتوپدی فنی - جراح مغز و اعصاب - کودکان

2- مرکز جامع توانبخش پزشکی اختلالات ذهنی کودکان و نوجوانان

اعضاء ثابت : متخصص کودکان - روانپزشک - کارشناس روانشناسی کودکان استثنائی - کار درمان - گفتار درمان - مددکار

اعضاء مشاور : چشم پزشک - متخصص ENT - دندانپزشک - فوق تخصص اعصاب اطفال یا متخصص اعصاب داخلی - کارشناس ژنتیک - مشاور حقوقی.

3- مرکز جامع توانبخشی پزشکی فلج مغزی

اعضاء ثابت : متخصص کودکان یا فوق تخصص اعصاب کودکان - طب فیزیکی یا ارتوپد - فیزیوتراپ - کار درمان - گفتار درمان - مددکار اجتماعی.

اعضاء مشاور : دندانپزشک - روانشناس - جراح مغز و اعصاب - روانپزشک - چشم پزشک - متخصص گوش و حلق و بینی - ارتوپدی فنی - شنوایی شناس - بینائی سنج - مهندس توانبخشی.

4- مرکز جامع توانبخشی پزشکی سالمندان

اعضاء ثابت : متخصص سالمندان یا داخلی - روانپزشک - مددکار اجتماعی - فیزیوتراپ - کار درمان - پرستار - گفتار درمان.

اعضا مشاور : متخصص اعصاب داخلی - ارتوپد - چشم پزشکی - متخصص گوش و حلق و بینی - کارشناس تغذیه - کارشناس حقوقی - دندانپزشک - شنوایی سنج - بینایی سنج - روانشناس بالینی.

5- مرکز جامع توانبخشی پزشکی اختلالات روانی مزمن

اعضاء ثابت : روانپزشک - روانشناس بالینی - کار درمان - مددکار اجتماعی - روان پرستار یا پرستار با سابقه کار در بخش بیماران روانی - مشاور حقوقی - مشاور اجتماعی

6- مرکز جامع توانبخشی - پزشکی اختلالات رفتاری - روانی کودکان و نوجوانان

اعضاء ثابت : روانپزشک یا فوق تخصص یا فلوشیپ روانپزشکی کودکان - روانشناس بالینی یا کارشناس روانشناسی کودکان استثنایی - گفتار درمان - کار درمان - مددکار اجتماعی
اعضاء مشاور: فوق تخصص اعصاب کودکان - روان پرستار - مشاور حقوقی

7- مرکز جامع توانبخشی پزشکی اختلالات بینایی

اعضاء ثابت: چشم پزشکی - بینایی سنج - کار درمان - مددکار
اعضاء مشاور: روانشناس - کارشناس حرفه آموزشی

8- مرکز جامع توانبخشی پزشکی اختلالات شنوایی - گفتار و زبان

اعضاء ثابت : متخصص گوش و حلق و بینی - شنوایی شناس - گفتار درمان - شنوایی سنج
اعضاء مشاور : جراح فک و صورت - ارتودنتیست - روانشناس بالینی - متخصص آموزش ناشنوایان - کارشناس ژنتیک - آسیب شناس گفتار و زبان

جناب آقای دکتر اکبری
معاون محترم سلامت

سلام علیکم

احتراماً، آیین نامه‌های تاسیس مراکز رادیولوژی و تاسیس مراکز فیزیوتراپی که به توشیح مقام محترم وزارت رسیده است، جهت استحضار و دستور اقدام لازم به پیوست ارسال می‌گردد.

دکتر محمد نوری
سرپرست دفتر وزارتی

این بخشنامه طی نامه شماره 6/35547/س مورخ 84/5/9 ابلاغ گردیده است.